

Ключова фигура в опитите за организиране на циганите в страната през междувоенния период е Шакир Пашев (Пашов), роден в софийския квартал Коньовица през 1898 г., завършил школата на жп училище и машинист по професия, емигрант в Турция от 1926 до 1929 г. Неговите обществено-политически изяви са свързани, както с борбата за граждански и политически права на циганите, така и с работническото и комунистическото движение в страната (Ковачева 2003; Колев 2003: 163, 300-307; Кенрик, Тейлър 2001: 147). След завръщането си в София — през май 1929 г., Ш. Пашов става секретар на организацията “Истикбал”, с председател Юсуф Мехмедов, която бележи началото на нов етап в развитието на организираното движение сред циганите в България.

Според нейния устав “Софийската общо мюсюлманско просветно-културно взаимоспомагателна организация “Истикбал-Бъдеще” си поставя организационни, взаимоспомагателни и културно-просветни цели, като издига и искане за реформиране на Мюсюлманската вероизповедна община в София (ЦДА, ф. 1 Б, оп. 8, а.е. 596, л. 69).⁵ Без изрично да е споменато, организацията явно визира циганите мюсюлмани в столичния град (свидетелства за това са съставът на нейното ръководство и критиките към софийската Мюсюлманската община, която се управлява от турци). Именно тя служи като основа на следващите опити за организационно обединение на циганското население като малцинство.

През 1929 г. в София се създава и друга циганска организация, наречена “Взаимопомощ”, с председател Рашид Мехмедов, а на следващата 1930 г. двете организационни структури се обединяват под общото име “Истикбал” и вече с председател Шакир Пашов. “Първата

⁵ Копието на документа ми беше предоставено от Михаил Иванов, на когото изказвам благодарност. Според текста в преписа на устава той е утвърден от вътрешното министерство на 2 август 1919 г., но е възможно това да е техническа грешка при преписването. По-вероятно е организацията “Истикбал” да е създадена през май 1929 г., както се сочи и в изследванията (Б. Мизов 2006: 222-223; Марушиакова, Попов 1993: 87).